

Förändras kristendomen av Judasevangeliet

Rafflande rubriker annonserade ut nyheten strax före påsken om det viktiga textfyndet, Judasevangeliet. Judas var alltså ingen förrädare. Bibelns skildring av händelseförloppet var inte riktigt. Var det verkligen så att Judas var Jesu medhjälpare? Judasevangeliet som härstammar från Egypten kan utan tvivel tolkas så att Judas var Jesu bästa vän. Judas handlade under påsken precis så som Jesus enligt sin hemliga plan önskade.

Ett nytt eller ett gammalt evangelium?

Den nya texten härstammar troligen från en tidigt datum. Redan kyrkofäderna känner Judasevangeliet, men man har inte tidigare påträffat en enda kopia av det. Den här texten förefaller äkta, även om man i den här branschen under senare tid också har blivit utsatt för förfalskningar.

Det handlar om en egyptisk papyrusbok (codex) vars 66 sidor innehåller många fragment från antika texter – visserligen är de svårt skadade. Boken kan dateras till 300-talet. Eventuellt handlar det om en översättning från ett grekiskt original, som kunde vara ca hundra år äldre.

National Geographic Society, känd för sin berömda tidskrift, gav offentlighet åt texten. Själva texten har cirkulerat hos forskare ändå från 1970-talet, men nu har en expertgrupp analyserat den och publicerat en bok i ämnet.

Emellertid är texten inte tillräckligt gammal. Vi bör minnas att villoläran som kallas gnosticism levde 100 år efter apostlarnas tid. Dess kulmen nåddes ca 150 år senare än Jesus och den verkliga Judas. Judasevangeliet är en typisk gnostisk skrift från början av tredje århundradet. En stor mängd sådana texter känner man till från tidigare, och största delen av dem är översatta till finska av Dunderberg och Marjanen i det intressanta samlingsverket Nag Hammadin kätketøy viisau (Den

dolda visheten från Nag Hammadi). Dessa texter påträffades i Egypten redan för flera årtionden sedan.

Judas nya uppgift

Är Judas ännu den man som betraktas som världshistoriens största förrädare? Hans roll inom den gnostiska riktningen är en helt annan än i Bibeln. Den gnostiska Judas är Jesu favoritlärjunge, som ensam har fattat kärnan i Jesu undervisning. Sekten önskar rätta till Bibelns gudsbild och ersätta den med sin egen, mysterieomspunna uppfattning.

När det gäller en sådan berättelse är det inte så intressant att endast höra att man tänkte så här om Judas. Det är intressantare att klargöra varför Judas hade denna roll. Vilken är avsikten med att Judas i Judasevangeliet förråder Jesus?

Judas har en viktig ställning i hela detta korta evangelium. Det påstås att Jesus först och främst hade undervisat Judas om en hemlig himmelsk kunskap. Den handlar främst om hur Gud eller gudarna uppfattas. Judas förstår att skaparguden som skapat den materiella världen inte är det rätta himmelska guden, utan en svag gud som rent av är en ond gud. Den rätta himmelska guden bekämpar denna världens gud.

Citaten från själva texten visar tydligt att man där för fram en typisk gnostisk uppfattning om världen och de gudar som är verksamma där. Judas meddelar Jesus att

han känner till Jesu verkliga ursprung: ”Du är Berbelo från det odödliga riket. Jag är inte ens värdig att uttala namnet på honom som har sänt dig.”

Berbelo är en av gnosticisomens himmelska gudar. Hans namn förekommer också i andra gnostiska skrifter som man har funnit i Nag Hammadi. Enligt Judasevangeliet står Jesus mitt i en våldsamt kamp mellan de himmelska och de jordiska gudarna.

Därför har man i evangeliet placerat in den gnostiska Judas bland dem som funnit den hemliga visheten. Han hör till historiens stora upplysta. Kain, Esau och Sodoms invånare hör till Israels stora gestalter som på sin tid hade förstått upprorets betydelse. Nu är Judas en av dem.

Själva förräderiet skildras i evangeliet i förtäckta ordalag. Judasevangeliets Jesus säger helt enkelt: ”Du kommer att vara större än någon av dem. Du kommer att ofra den man som jag har iklätt mig.” Enligt gnosticisomen lever själen i kroppens fängelse och den försöker befria sig därifrån. Enligt den modellen bodde Kristus-anden i den jordiska kroppen Jesus. I själva verket skulle Judas alltså inte förråda Kristus, utan endast den judiska Jesus som Kristus-anden har iklätt sig.

Så här uppstår berättelsens intrig. Enligt den är Judas förräderi i det hemliga evangeliet en del av den plan som den himmelska Kristus gjort upp. Trots att denna logik inte längre är så lätt för vår tids människor att förstå, kan man ändå rätt så enkelt förklara den. Utgångspunkten är den ovan framställda tanken om de två gudarna. När Judas förräder Jesus lurar han bara den materiella världens gud. Han är den andra gudens, den himmelskas tjänare och han gör uppror mot den världliga guden. På detta sätt är Judas i det gnostiska evangeliet en tjänare åt Kristus-Jesus och han hjälper Kristus-anden att lura den onda skaparguden.

Simon från Cyrene på korset

Judasevangeliets läsare förväntades uppenbarligen vara medvetna om att den verkliga Kristus, dvs. Kristus-anden enligt sektens undervisning inte i verkligheten har lidit och dött på korset. Det är nämligen just så som de övriga gnostiska evangelierna undervisar. För gnostikerna var den jordiska Jesus och den himmelska Kristus-anden två helt skilda storheter.

I verkligheten förrådade Judas inte Jesus, utan han förverkligade den plan som ovan har nämnts. När Jesus fördes till Golgata, avlägsnade sig Kristus-anden från Jesus. Enligt vissa gnostiska evangelier skedde det samtidigt någonting annat. Den himmelska guden bytte nämligen ut Jesu kropp mot Simons av Cyrene kropp. Det var alltså Simon som dog på korset, inte den jordiska Jesus.

I många gnostiska texter skildras hur den himmelska Kristus-anden i de övre sfärerna skrattar när han ser på korsets händelser. Människorna trodde att de kunde korsfästa den verkliga guden, men i själva verket dödar de endast en vanlig judisk man. Så här lurade Kristus-anden hela den materiella världen, och Judas fungerade som hans medhjälpare.

En sådan undervisning om Jesus och Judas förändrar inte och omkullkastar inte heller Bibelns undervisning. Kyrkan kan med full förtröstan fortsätta att undervisa påskens budskap. Judas öde är tragiskt men inte unikt. Han var inte en värre förrädare än Petrus. Båda förnekade Jesus. Men endast Petrus återvände till den nådiga Frälsaren. Detta är den väckande hälsningen från Bibelns Judas också till vår tids människor.

Timo Eskola